

Bernardino de Sahagún: Dějiny starého Mexika

Výbor z díla *Historia general de las cosas de Nueva España*

Bernardino de Sahagún

- Narozen v roce 1500 (dle některých zdrojů 1499) ve městě Sahagún v Leónu
- Studoval na univerzitě v Salamance
- Během studií vstupuje do františkánského řádu
- V roce 1529 odjíždí do Nového Španělska
- Střídavě pobývá na různých místech středního Mexika (Tlatelolco, Huexotzinco, Tepepulco)
- Podílí se na založení školy Santa Cruz de Tlatelolco (1536)
- Umírá v roce 1590 v Ciudad de México

Františkáni a původní obyvatelé Mexika

- Františkáni představovali jeden z nejdůležitějších řádů podílejících se na šíření křesťanství v Americe
- Prvních 12 františkánů přichází do Nového Španělska v lednu 1524
- Nejvýznamnějšími františkány spojenými s historií Mexika byli: Martín de Valencia, Toribio de Benavente Motolinia, Andrés de Olmos, Juan de Zumárraga, Diego de Landa
- Využívání takzvaných „hromadných konverzí“
- Důraz na vzdělávání domorodých elit, studium původních jazyků a jejich využívání při šíření křesťanství
- Působení františkánů v Novém Španělsku poznamenaly spory s některými kolonisty, ve druhé polovině 16. století dochází k oslabení pozic řádu

Sahagún a jeho *Historia*

- Od konce 40. let se Sahagún začíná věnovat zaznamenávání tzv. *huehuetlatolli*, tedy „promluv starců“
- Systematická práce na *Historii* začíná kolem roku 1558
- Sahagún systematicky sbíral data na různých místech středního Mexika, kde vyhledával pamětníky období před conquistou, kterým předkládal standardizovaný dotazník
- Sahagún pracoval i s piktografickými kodexy, které se však nedochovaly
- V díle je patrný velký vliv pamětníků z Tlatelolca, a to především ve 12. knize
- Materiál byl shromažďován v nahuatlu
- V 70. letech Sahagún upadá do nemilosti nového provinciála Alonsa de Escalony, což vede k dočasnému přerušení prací na *Historii*

Sahagún a jeho *Historia*

- K překladu textu do španělštiny dochází po roce 1575
- V roce 1577 si *Historii* k posouzení nechává zaslat Filip II., jenž dílu není příznivě nakloněn
- V letech 1576 až 1579 vzniká manuskript později známý jako *Florentský kodex*, jenž byl v roce 1580 dopraven do Evropy
- Dílo je tematicky členěno do 12 knih
- Pojednává o náboženství, rituálech, mytologii, kalendáři, historii, filosofii, společenských institucích, fauně, flóře a španělském dobytí Mexika
- Sahagún při kompozici svého díla kladl velký důraz na zaznamenání co nejširší slovní zásoby nahuatlu
- Dílo je sepsáno v tzv. klasickém nahuatlu, avšak již s využitím přejatých slov ze španělštiny

Sahagún a jeho *Historia*

- Ve srovnání s prameny stejného typu obsahuje Sahagúnova *Historia* méně informací o politických dějinách Aztécké říše a jejích výbojích (především ve srovnání s Diegem Duránem), případně o vývoji po conquistě (ve srovnání s Toribiem de Benavete Motoliniou)
- Text je příležitostně ovlivněn reáliemi období po conquistě, kdy např. v řeči pronášené tlatoanim narazíme na koloniální terminologii: „Zprávy a pověsti o tom dorazily až do Mexika a k uším Moctezumy, krále, císaře a pána *Nového Španělska*.“ (s. 343)

Český překlad Sahagúnova díla

- Vydán v roce 2024 v nakladatelství Argo
- Přeloženy byly pasáže ze všech 12 knih i předmluva
- Text je rozdělen do tří tematických bloků: Náboženství starého Mexika (knihy I, II, III, IV, V, VI a VII), Mexiko a jeho obyvatelé (knihy III, VI, VIII, IX, X a XI) a Pád starého Mexika (XII. kniha)
- XII. kniha pojednávající o dobytí Mexika byla přeložena celá, kompletně byl přeložen i hlavní text I. a III. knihy (mimo dodatky)

Ukázky manuskriptu

- Ukázka předmluvy
Florentského kodexu

de las enfermedades para aplicar convenientemente a cada enfermedad
medicina contraria. Los predicadores, y confesores, médicos son de las animas
para curar las enfermedades espirituales: conuenienga espíritu de las
medicinas y de las enfermedades espirituales. El Predicador de los Vicios de
la Republica para entretener contra ellos su doctrina, y el confesor para auer
preguntar lo que conueniere y entender lo que dixeren. Y en su officio conueni
mundo que sepan lo necesario para el exercicio de sus officios. Ni conueniere ser escu
den los ministros de esta conversion con decir que entienda gente no ay mas
pecados, de bonachera, furto, y carnalidad: Por que otros muchos pecados
ay entre ellos muy mas graues, y quetienen por mayores. De. Nemidia.
Los Pecados de la ydolatria, y ritos y dolatrias, y supersticiones y dola
trias y agueras, y abusiones, y armonias y dolatrias: no son aun perdi
das del todo. Para predicar contra estas cosas y aun para auer si las ay: me
nestres, desaber como las usaban en tiempo de su ydolatria: que por falta
de saber es to. en mi presencia saben muchas cosas y dolatrias: sin que
lo entienda. Y dizen algunos escusandolos: que son bouerias, oninecias
por y ignoran la fial de donde salen: que es mena y dolatria. Y los confe
sores ni se las preguntan ni piensan que ay tal cosa. ni se en senpase para
solo preguntan ni aun la entenderan. Nunca se lo dicen: puer por que los
ministros del euangelio que subcederan a los que primero vinieron en la
cultura de esta nueva Vna del senz. notengon ocasion de quearse de
los primeros por saber dexado a oscuras las cosas de los naturales de la
nueva espana. Y o. Pay bernardino de sagun frayle Professo de la orde
de mo. seraphico padre sanfrancisco de la obseruancia. natural de la
Villade sagun Incapto por mandado del muy No. D. D. S. S. S. Pay
fran.º toral prouinial de la prouincia del santo Vangelio y de pue
Obispo de canpechi, y yucala: escriuiendo e libror de las cosas diuinas.
e por mejor de di y dolatrias y humanas y naturales de la nueva espana.
El primero de las quales fiada de los dioses y diosas que se tornan naturales
y se tornan

Ukázky manuskriptu

- 1. kapitola Florentského kodexu
- Vlevo španělský text, vpravo text v nahuatl

capitulo pziamezo, que habla,
pziincipal dios: que adozaúa,
aquien sacrificauan los mexica
nos: llamado vitzilubuchtlí.

Este dios, llamado vitzilubuchtlí, fue otro hercules: el qual fue robustísimo, de grandes fuerças, y muy belicoso: grã destruydor de pueblos, y matador de gentes; en las guerras, era como fuego briuo, muy temeroso asus contrarios: y así la deuisa que traya, era una cabeza de dragon, muy espantable: que echaua fuego, por la boca. Tambien este, era nigromantico, o embaydor: que se trasformaua, en figura de diuersas aues, y bestias. A este hombre, que por su fortaleza, y destreza, en la guerra: le tuuieron en mucho, los mexicanos, quando viuia. Des pues que murio, le honrraron, como adios: y le ofrezian esclauos, sacrificandolos, en su pzesencia: buscauan, que estos esclauos, fuesen muy regalados, y muy bien ataujados, como aquellos adetecos, q ellos vsaua: de orejeras, y barbotas: esto hazian, por mas honrrarle. Otro se meiante a este dios en las partes de tlaxcala: que se llamaba, camaxtli.

Capitulo segundo, que trata del dios llamado paynal: el qual siendo hombre, era adorado por dios.

Este dios, llamado paynal: era como so
capitan, del arriba dicho: por que

Enic ce capitulo, yntechpa tlatoa,
yn nocenea tlapanauja teteuh: yn
qujnmoteutiaia, yoan yn qujntlama
njliaia, yn ieuecauh.

Vitzilubuchtlí: can ma
ccoalli, can tlacatl cataa:
naoalli, tetzauhtl, atla
cacemelle, teixcuepanj:

qujiocianj in iaoiutl, iaotecanj, iao
tlatoanj: caitechpa mjtiaia, tepan
qujtlaga yn xiuhtcoatl, in ma malhaaz
tlí. q. n. iaoiutl, teuatl, tlachinolli.
Auh ymiquac, ilhuj quixtíloia, mal
mjtiaia, tlacatl mjtiaia: tealtiaia,
yn pochteca. Auh ynje muchichioa
ia: xiuhtotonacoche cataa, xiuhtcoa
naoale, xiuhtlalpile, mataaxe, tzi
tzile, oiuoalle.

Enic vme capitulo, ytechpa tla
toa ynteutl ynjtoca paynal: yn
qujnmoteutiaia, yoan in qujntlama
njliaia ieuecauh.

Paynal: mote patillotianj, moteixip
tlatoanj, tepan mjtiaia: iohica

Ukázky ilustrací

Bohové
Huitzilopochtli,
Tezcatlipoca,
Painal a Tlaloc

Aztéčtí válečníci

Znamení aztéckého kalendáře

Doporučené edice Sahagúnova díla

- Nej kvalitnější španělskou edici je ta vydaná Alfredem Lópezem Austinem a Josefinou García Quintana (1988; 2000), jež na rozdíl od starších edic vychází přímo z Florentského kodexu
- K dispozici je rovněž anglický dvanáctidílný překlad Arthura J. Andersona a Charlese E. Dibble s názvem *Florentine Codex – General History of the Things of the New Spain* (1950–1982), který obsahuje i původní text v nahuatlu
- Originální verze manuskriptu k dispozici zde: <https://florentinecodex.getty.edu/>